

84. Latvijas Universitātes
starptautiskā zinātniskā
konference 2026

Priekšlikumi Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2050 izstrādes saturiskajam ietvaram

Pēteris Šķiņķis, Armands Pužulis

Ievadam – motīvi un ceļš

- Vismaz kopš 2020.gada profesionāļu vidū - diskusijas jautājums – vai, kad, kā tiks izstrādāta jauna valsts ilgtspējīgas attīstības stratēģija
- Ziņojuma autori – dalībnieki LIAS2030 satura («telpiskās perspektīves») izstrādē nes atziņas no pieredzes procesā
- Esošo vērtēšanas, plānošanas un lēmumu dokumentu analīze, intervijas
- Šodienas prasības līdz ar Latvijas pilsoniskās sabiedrības attīstību, vispārējiem stratēģiskās plānošanas principiem
- Viedoklis diskusijām par pieeju un nepieciešamajiem uzstādījumiem jaunas stratēģijas izstrādē
- Stratēģija – iekšējās un ārējās drošības kontekstā
- Priekšlikumi - saturā integrētas stratēģijas izstrādei LIAS 2050 balstoties uz esošo LIAS 2030 pieredzi un esošajām vajadzībām

- 1. Situācija**
- 2. LIAS2030 pieredze**
- 3. «2050» Uzstādījumiem un saturam**
- 4. Drošība**
- 5. Atziņas / diskusijai**

1. Situācija

- LIAS2050 izstrādes sabiedrisks process nav uzsākts
- Ir LIAS2030 4 īstenošanas izvērtējumi (jaunākais - *Ziņojums par Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam un Nacionālā attīstības plāna 2021.–2027. gadam īstenošanu un valsts ilgtspējīgu attīstību, VK, 2024.*)
- 2026.g. ir izstrādāts pētījums - *Ietvars Latvijas ilgtermiņa plānošanai “Latvija 2050”*. t.sk. diskusijas, pasākumi, aptaujas ierobežotā publiskā vidē
- Ir definēts laika ietvars LIAS2050 izstrādei Valsts Kancelejā
- Neskaidrība - Valsts Kancelejas, VARAM un citu ministriju loma
- Jautājums - vai un kāda būs citu iesaistīto loma

2. LIAS2030 pieredze

a- Īstenošana – statuss un jēga

b- Integrācija – principi un atbilstība politikām

c- Sabiedrība - loma

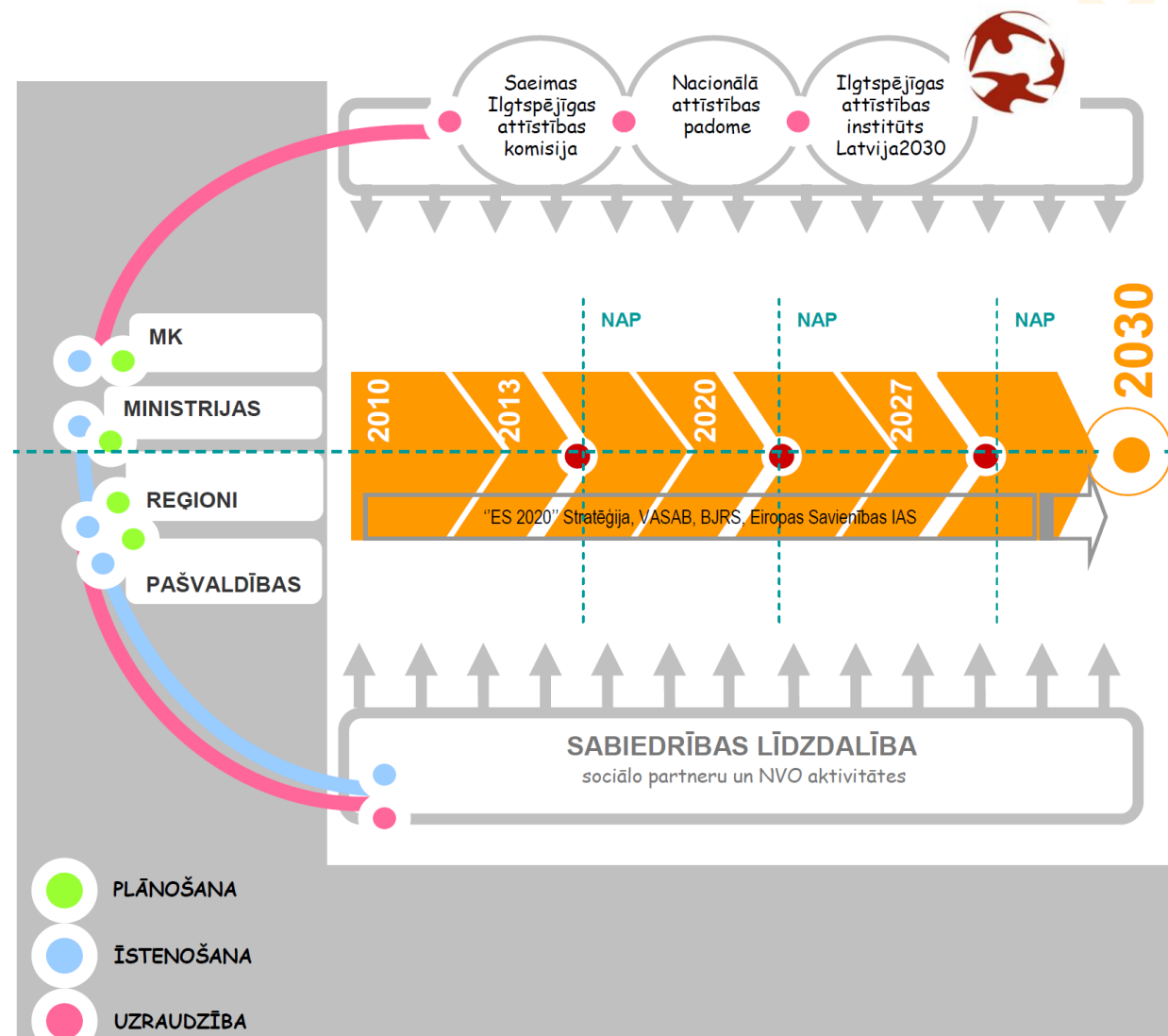
2. LIAS2030 pieredze -a

(ne)Īstenošana

- Sasaiste ar NAP – «katrs dzīvo savu dzīvi»
- VARAM reģionālās attīstības pamatnostādnes – maz risina LIAS mērķu sasniegšanu
- Saeimas atbildība – neseko rīcības
- Valdību deklarācijas - nebalstās uz LIAS
- Reģionālās attīstības fonds – nav izveidots

LIAS2030 - īstenošana

- Nacionālā attīstības padome «sanāk» 2 reizes gadā, pēdējā 2020.g.
- Ilgtspējīgas attīstības komisija
  - *Izvērtēt sagatavotos MK progresa ziņojumus par Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam (Latvija 2030) un Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2021. – 2027. gadam (NAP2027) īstenošanas progresu, ietverot analīzi par prioritāšu īstenošanu pārskata posmā, vērtējumu par neilgtspējīgām attīstības tendencēm, kā arī iesakot nepieciešamās korekcijas pakārtotajās rīcībpolitikās*
- 2024-2026.g. ir bijusi 1 sēde par LV2030, kur lēma - sasaukt Nacionālo attīstības padomi
- Ilgtspējīgas attīstības institūts - nav izveidots
- Reģionālās attīstības fonds – nav izveidots
- Sabiedrības līdzdalība īstenošanā – ?

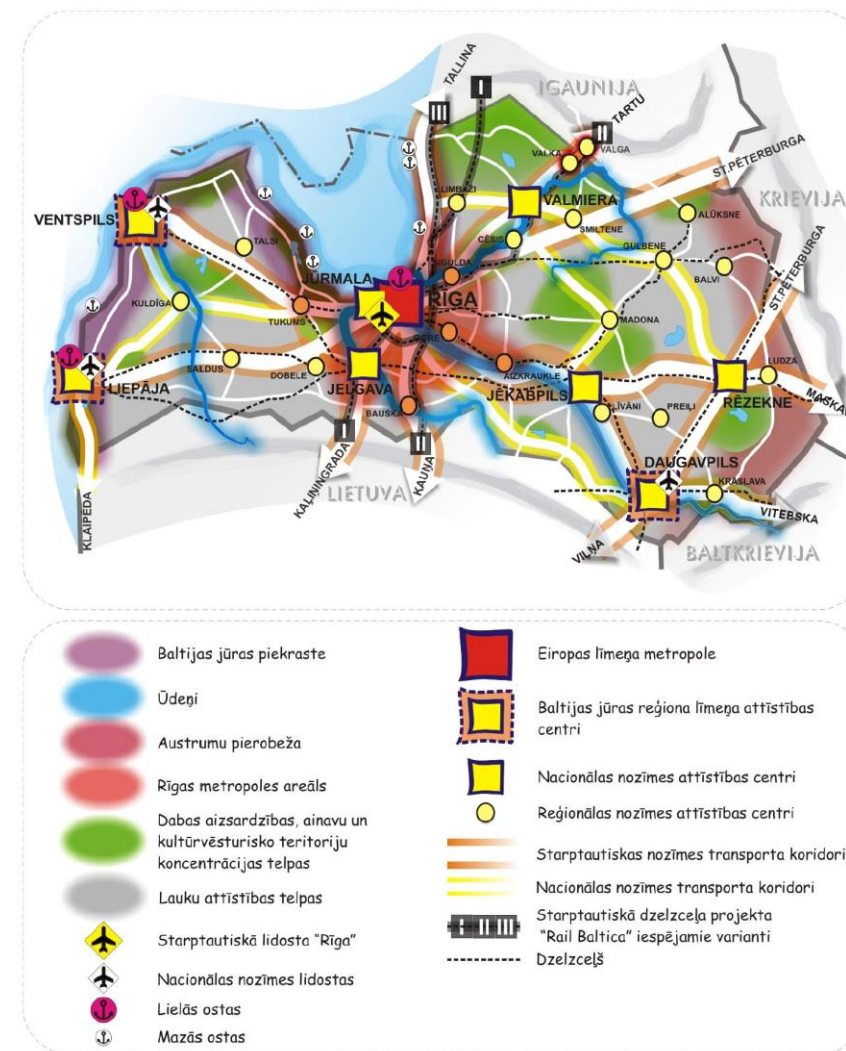
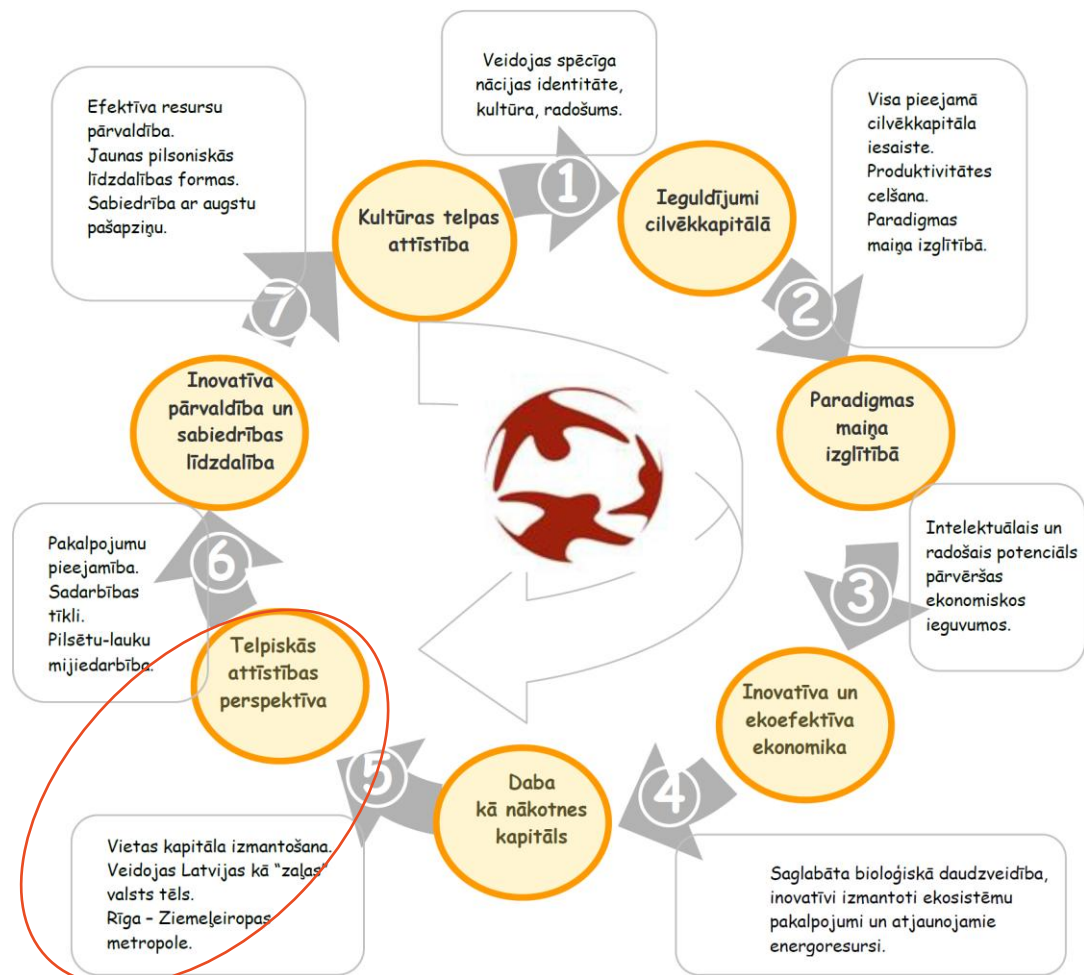

2. LIAS2030 pieredze -b

- Telpiskā dimensija necaurvij LIAS2030 saturu
- Telpiskā perspektīva – kā viens no kapitāliem (vietas kapitāls) tika izstrādāts noslēguma posmā, kā aizmirsts..., papildinājums
- Sekojoši – «telpiskā perspektīva» – normatīvi - kā sadaļa pašvaldību IA stratēģijās
- Normatīvi un politiski nostiprinājās sektoriāla pieeja attīstības plānošanā

LIAS2030-telpa

Nav integrēta, vieta kā viens no kapitāliem

2. LIAS2030 pieredze -c

Sabiedrības līdzdalība?

Mēs zinām mūsu kopējo stratēģiju

Stratēģija – kur mēs kopā virzāmies un ko mēs katrs darām

Stratēģija – sava, kopīgā atbildība, līdzdarbība, piederība

Novērtējam, reaģējam

3. «2050» Uzstādījumiem un saturam –a

- Ilgtspējīgas attīstības dienaskārtība 2030 - ANO globālā programma - 17 mērķi, *Ziņojums Apvienoto Nāciju Organizācijai par ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanu – 2022.g. PKC, 2022.g.*
- ES politikas (....)
- Eiropas telpiskās attīstības perspektīva (ETAP) *ESDP European Spatial Development Perspective Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the European Union, EC, 1999*
- *Territorial Agenda 2030, A future for all places*
- *Territorial Agenda of the European Union 2020 Towards an Inclusive, Smart and Sustainable Europe of Diverse Regions, 2011*

u.c.

- *VASAB Long-term perspective for the territorial development of the Baltic Sea region, 2009*
- *VASAB Vision For The Territorial Development Of The Baltic Sea Region In 2040, VASAB, 2022*
- *VASAB Ministerial Tallinn Declaration on Spatial Resilience, 2025*

ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi 2030

Sagatavoti 2 ziņojumi 2018.
un 2022.g.

- Uz telpisko perspektīvu un reģionālo politiku tiešāk attiecas 10. mērķis – mazināta nevienlīdzība, tai skaitā arī telpiskā
- Progress nav jūtams

Visi mērķi ir sasaistāmi TA

Ziņojums ANO par ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanu – 2022.g. PKC, 2022.

Ilgtspējīgas attīstības dienaskārtība 2030

IAM Nr.11 «Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas»

- 11.a Atbalstīt pozitīvas ekonomiskās, sociālās un ekoloģiskās saites starp pilsētu, piepilsētu un lauku teritorijām, nostiprinot valsts un reģionālās attīstības plānošanu
- 11.b Līdz 2020. gadam ievērojami palielināt to pilsētu un apdzīvotu vietu skaitu, kuras pieņem un īsteno integrētas politikas un plānus attiecībā uz iekļaušanu, resursu efektivitāti, klimata pārmaiņu mazināšanu, pielāgošanos šādām pārmaiņām un noturību pret katastrofām, un atbilstoši Sendai Katastrofu risku mazināšanas rīcības plānam 2015.–2030. gadam attīstīt un īstenot vienotu katastrofu riska pārvaldību visos līmeņos

Telpiskās un urbānās politikas ES

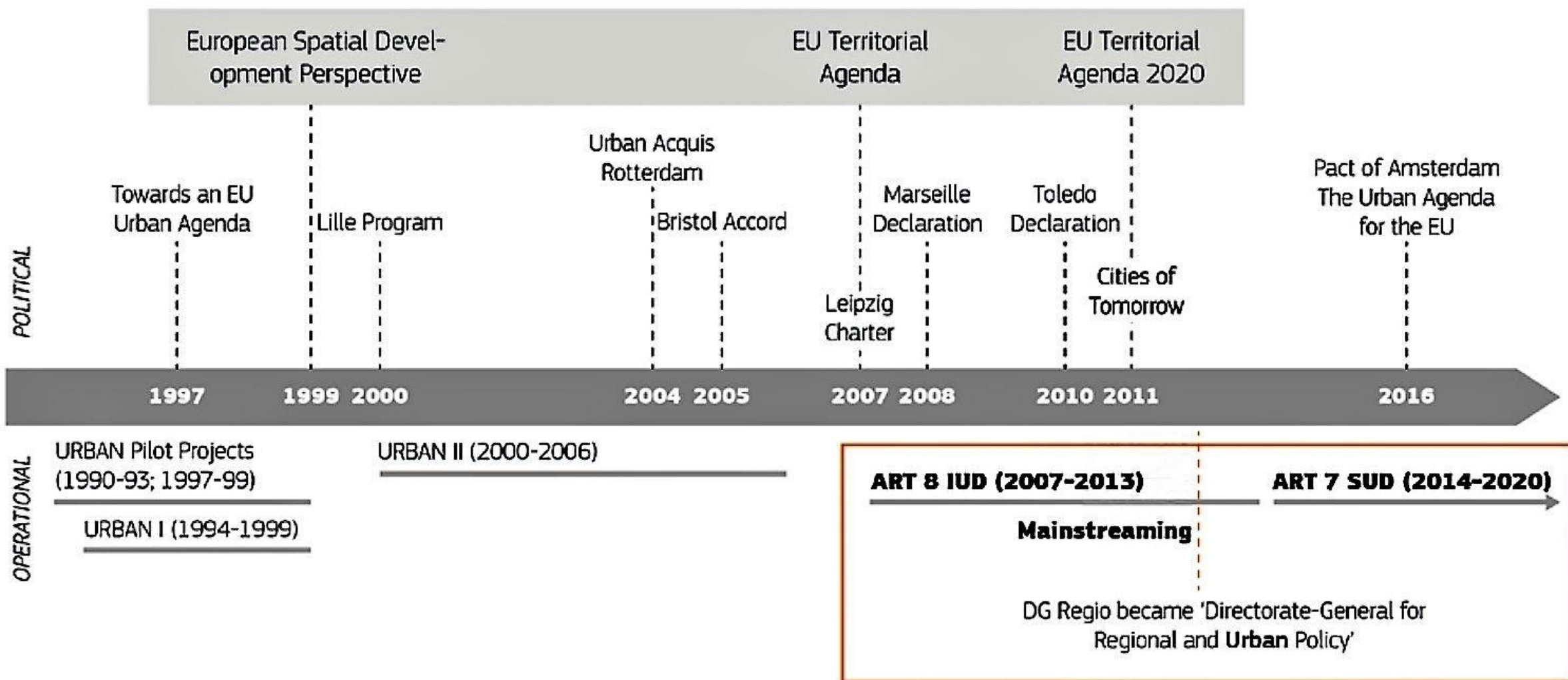

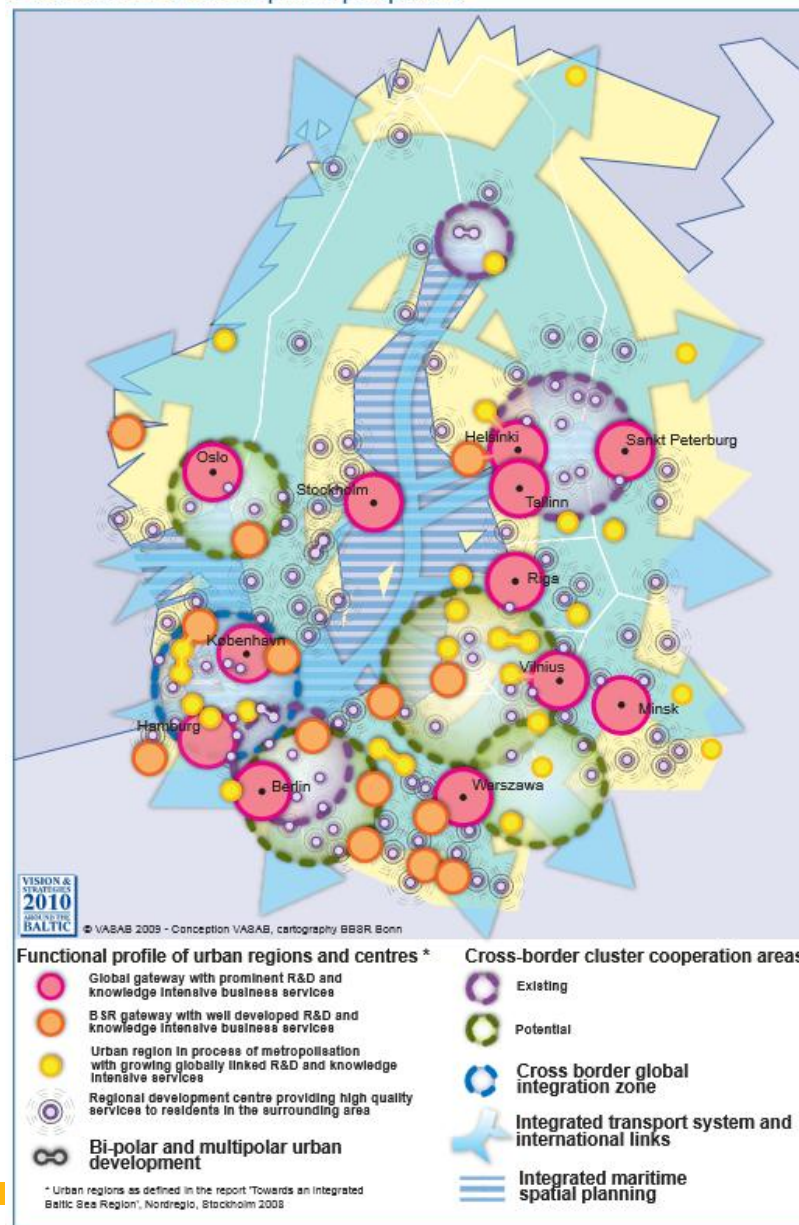
FIG. 1. The evolution of the urban dimension of the EU policy. Source: own elaboration.

VASAB no 2030 uz 2040

VASAB LONG-TERM PERSPECTIVE FOR THE TERRITORIAL DEVELOPMENT OF THE BALTIC SEA REGION. TOWARDS BETTER TERRITORIAL INTEGRATION OF THE BALTIC SEA REGION AND ITS INTEGRATION WITH OTHER AREAS OF EUROPE, 2009

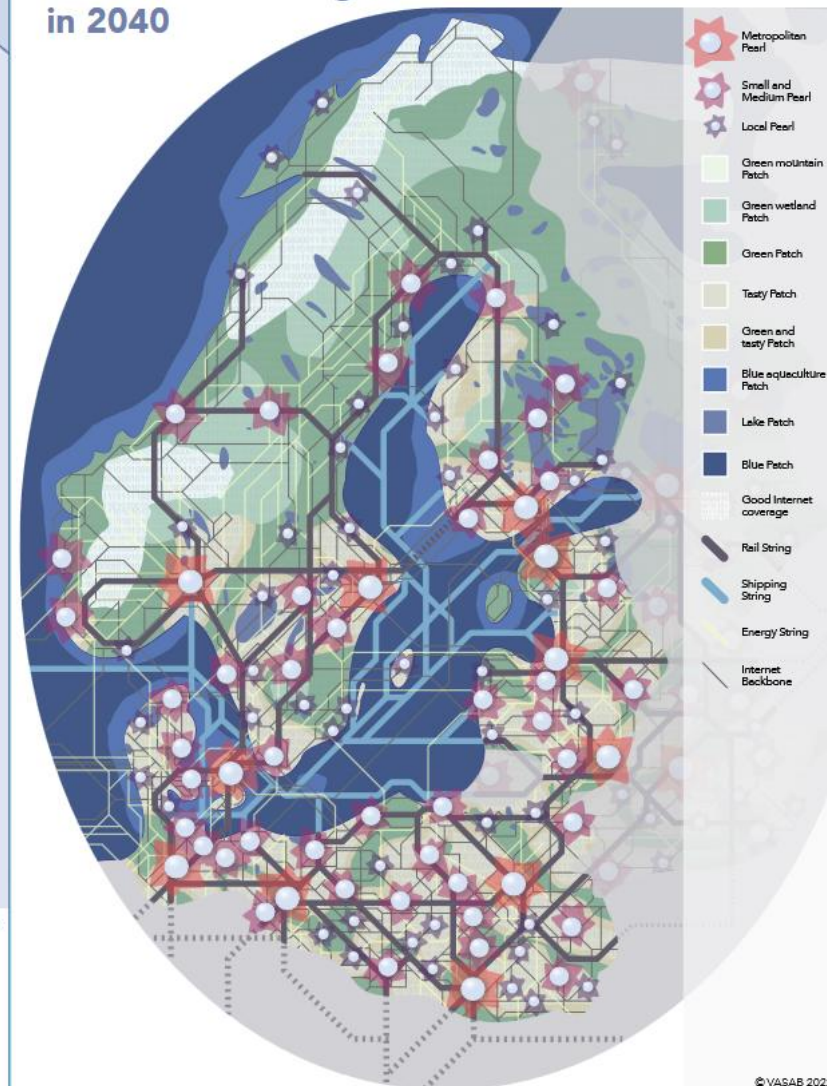
VASAB VISION FOR THE TERRITORIAL DEVELOPMENT OF THE BALTIC SEA REGION IN 2040, VASAB, 2022

2030: Territorial development perspective

Source: VASAB CSD/BSR

The Baltic Sea Region in 2040

© VASAB 2022

84. Latvijas Universitātes
starptautiskā zinātniskā
konference 2026

TELPISKĀS ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANAS KONCEPTS

Eiropas telpiskās attīstības perspektīva (ESDP):

tematiski / telpiski

integrēta plānošana

Telpiskā plānošana =

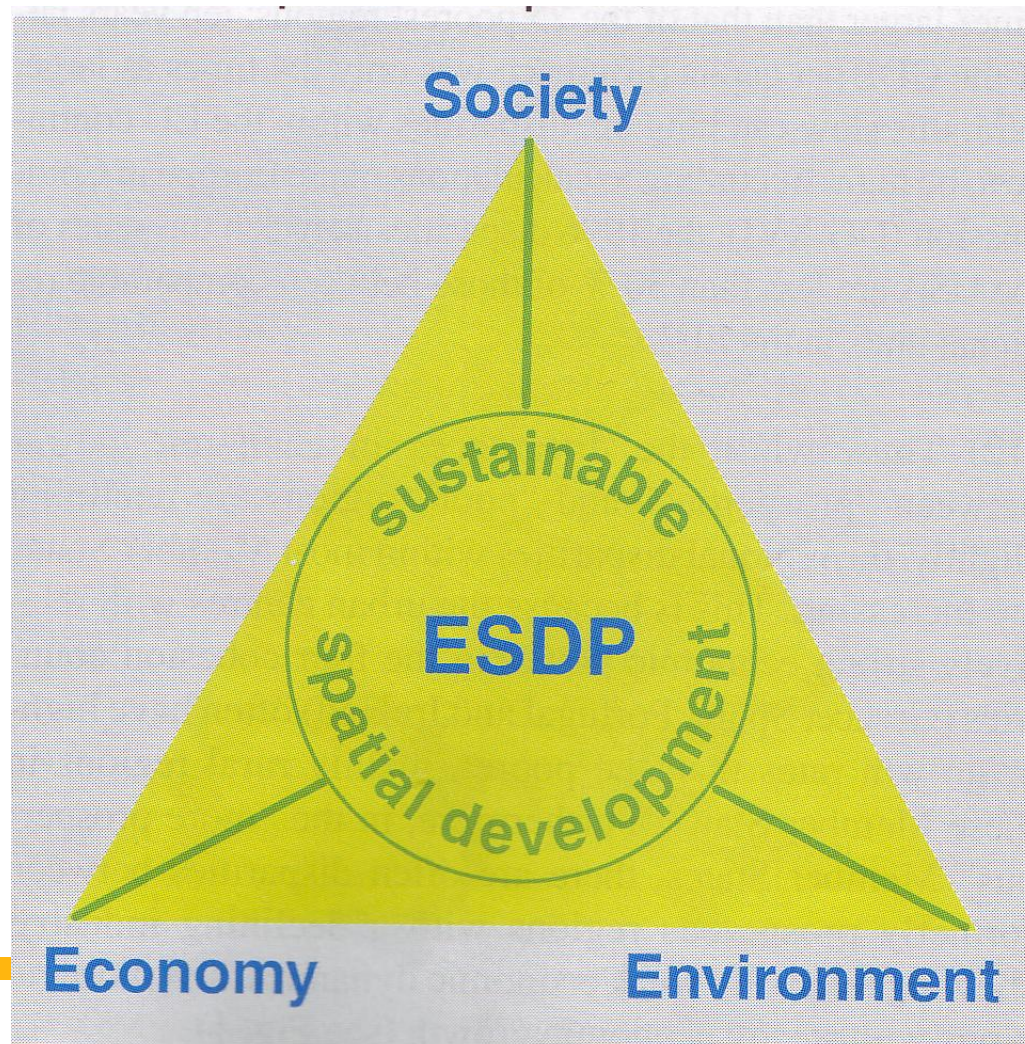
ilgstpējīgas attīstības

plānošana

TELPISKĀ

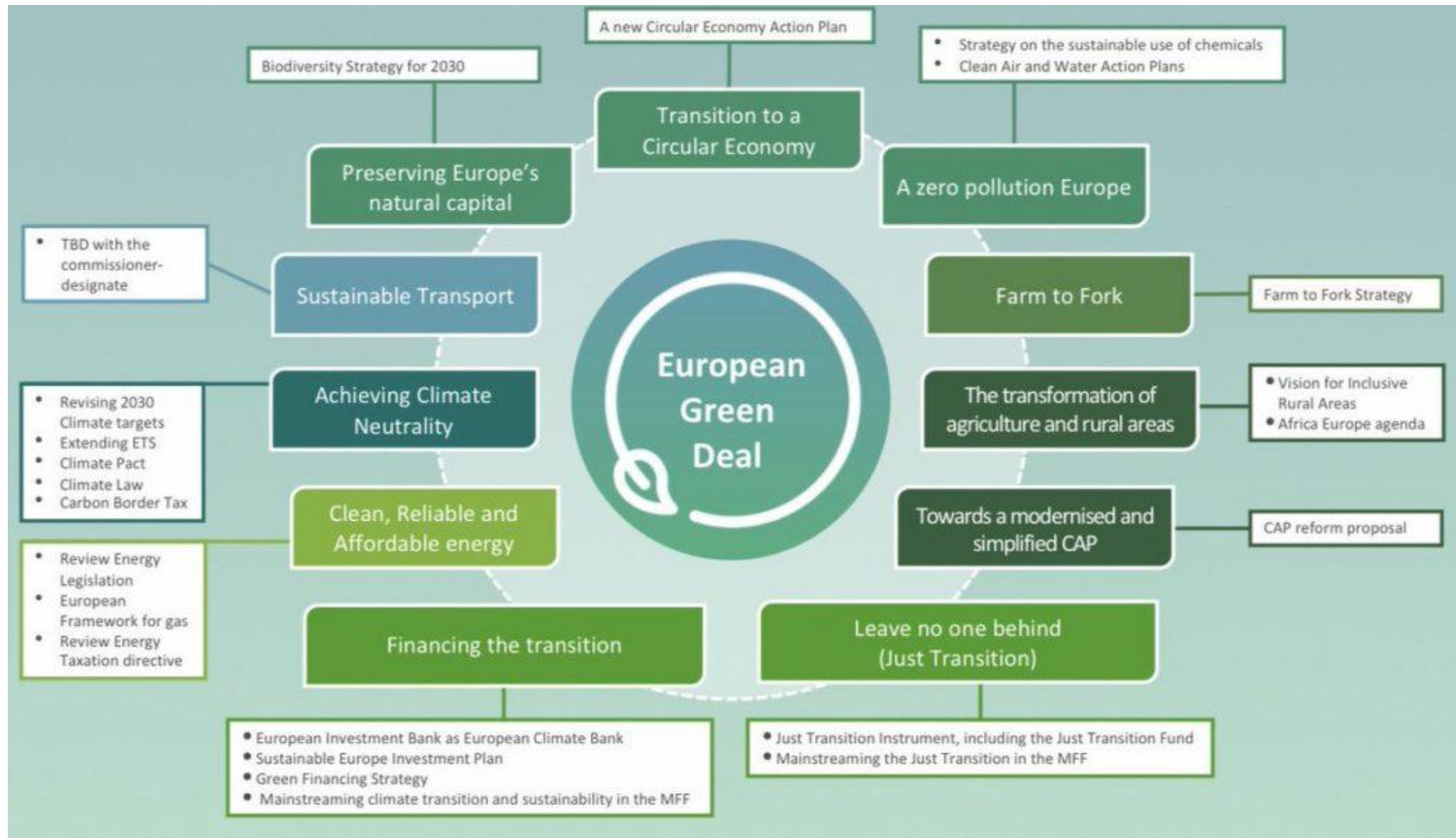
PLĀNOŠANA

– vadlīniju raksturs

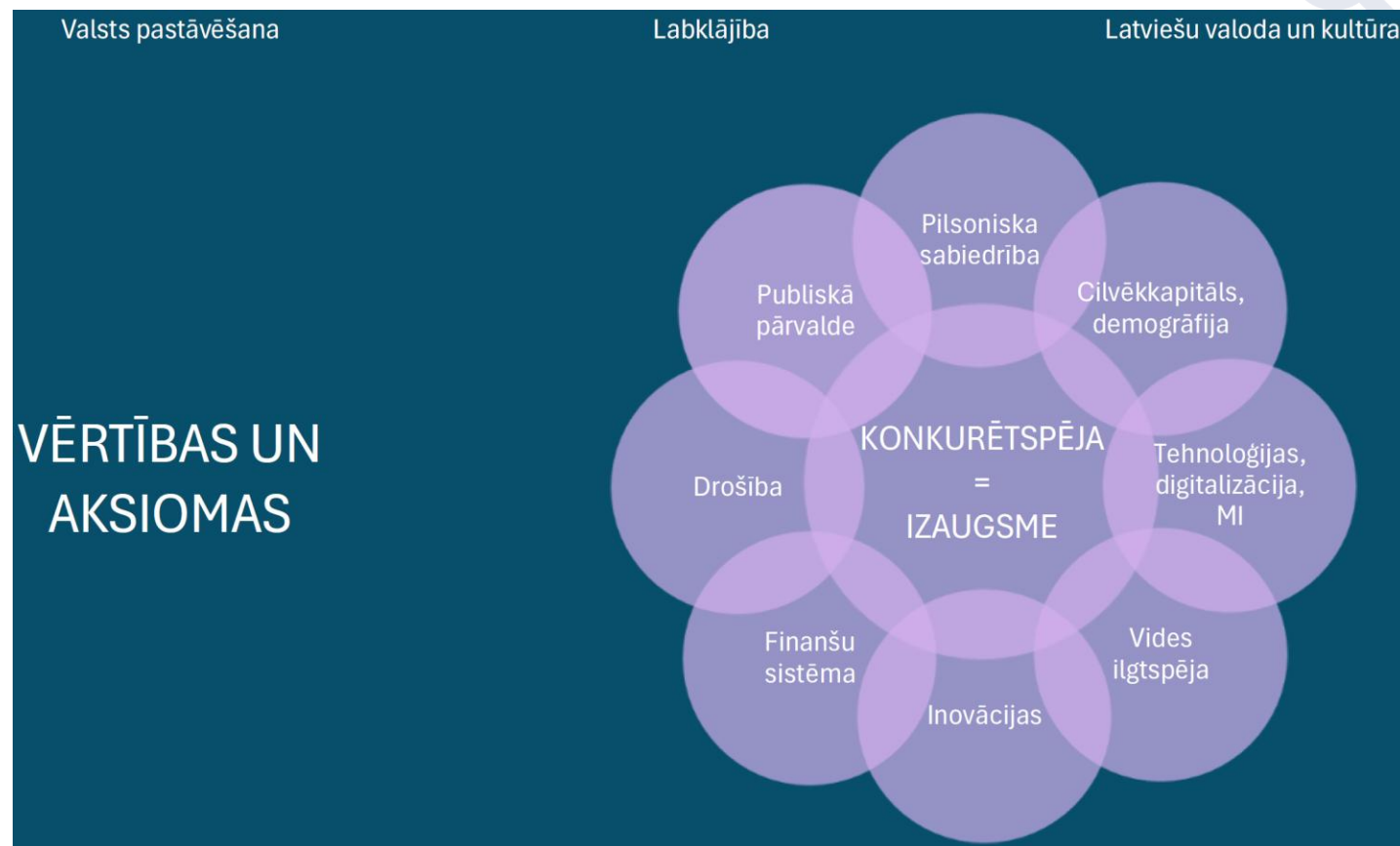
Zaļā vienošanās – European Green Deal

«2050» – diskusijai

- Pētījumā telpa nav integrēta
- Gala ziņojumā telpa ir minēta kā stratēģiskās izvēles un dilemmas
- Telpa saistīta ar reģionālas politikas jautājumiem
- Iezīmēta koncentrēšanās un centralizācija kā būtiska nepieciešamība izaugsmes un konkurētspējas sasniegšanai

VALSTS ATTĪSTĪBAS VĪZIJA LAIKA POSMAM LĪDZ 2050. GADAM:
VĒRTĪBAS, AKSIOMAS UN SABIEDRĪBAS GAIDAS. PEAK.2025.

2030-2050

Dokumenti ir atšķirīga struktūra un uzsvari

LIAS2030 balstās kapitālu pieejā, kur katra prioritāte/kapitāls veido tematu, kas detālāk sadalās mērķos, rīcībās, risinājumos

LATVIJA 2050 balstās konstitucionālajās 3 vērtībās, 9 aksiomās/izaugsmes faktoros, kur analizēti mērķi, uzdevumi, tendences un ietekmējošie faktori, politikas dilemmas un aktivitātes, faktori mērķu un uzdevumu sasniegšanai

Sakritības vērtējums	Pētījums LATVIJA-2050	LIAS 2030
xxx	CILVĒKKAPITĀLA ATTĪSTĪBA, VESELAS UN ZINĀŠANĀS BALSTĪTAS SABIEDRĪBAS VEIDOŠANA	Ieguldījumi cilvēkkapitālā
-	GLOBĀLĀS KONKURĒTSPĒJAS STIPRINĀŠANA	Nav apskatīts
x	VALSTS TEHNOLOĢISKĀ UN DIGITĀLĀ ATTĪSTĪBA	Nav apskatīts, ir pieminēts vairākos kapitālos
xxx	INOVĀCIJU KAPACITĀTES PALIELINĀŠANA	Inovatīva un ecoefektīva ekonomika
-	VALSTS FINANŠU SISTĒMAS UN KAPITĀLA TIRGUS ATTĪSTĪBA	Nav apskatīts
xx	VIDES ILGTSPĒJA UN KLIMATA PĀRMAIŅU MAZINĀŠANA	Daļēji :Daba kā nākotnes kapitāls; Telpiskās attīstības perspektīva
x	ĀRĒJĀS UN IEKŠĒJĀS DROŠĪBAS STIPRINĀŠANA	Nav apskatīts ir integrēta varākos kapitālos
xx	PUBLISKĀS PĀRVALDES EFEKTIVITĀTE	Inovatīva pārvaldība un sabiedrības līdzdalība
xx	PILSONISKĀS SABIEDRĪBAS ATTĪSTĪBA	Inovatīva pārvaldība un sabiedrības līdzdalība
-	Nav apskatīts	Telpiskās attīstības perspektīva
xx	Integrēts vērtībās, visvairāk cilvēkkapitāla un konkurētspējas tematikā	Paradigmas maiņa izglītībā
x	Integrēts kā vērtība	Kultūras telpas attīstība

3. «2050» Uzstādījumiem un saturam -b

- Stratēģijai jābalstās principos

ceļš: *PRINCIPI – UZSTĀDĪJUMI – MĒRKI – RĪCĪBU VIRZIENI (ar MĒRĶIEM) – RĪCĪBAS - UZRAUDZĪBA*

- Stratēģija ir pastāvīga darba platforma mainīgos apstākļos (dokuments – fiksācija)
- Stratēģijas saturu veido spēku pielikšanas lauki (tēmas, detalizācijā - risināmie jautājumi)
- Telpiskā dimensija ir caurvijoša pēc būtības (nav tēmas, virziena bez tās)

3. «2050» Uzstādījumiem un saturam -c

PRINCIPI (piemērs, diskusijai)

- Latvijas attīstības pamatu veido
  - sabiedrības grupu un indivīdu aktivitāte, to daudzveidība
  - tā balstās kopējā ceļa redzējumā, atbildībā, ieinteresētā līdzdalībā
  - atvērtība un kopīgs atbalsts radošumam
- Sociālais kapitāls un komunikatīva sadarbība
  - Latvijas attīstība ir sakņota vietās un kopienās
  - Latvijas attīstība ir sakņota resursos pašpietiekamās teritoriālās vienībās
  - Latvijas attīstības pamatā ir iespējami dziļākā pārvaldības decentralizācija
- ...

3. «2050» Uzstādījumiem un saturam -c

- TĒMAS / spēku pielikšanas lauki (piemērs, diskusijai)
  - Sociālais kapitāls, teritoriālās kopienas
  - Sarukšanas pārvaldība
  - Teritoriju apdzīvojums / klātesamība
  - Satiksmes infrastruktūras tīkli
  - Teritoriju piederība, klātesamība, uzraudzība, resurss
  - ...
- VIETU PIESAISTE (telpu struktūras)
  - centri
  - nomales
  - tīkli
  - ...

3. «2050» Uzstādījumiem un saturam -c

Nacionālās (valsts) nozīmes areāli/teritorijas un objekti

- Attīstības centri
- A pierobežas areāls (teritorijas+)
- Metropole
- Jūra + Piekrastes areāls
- L un M ostas
- Lidostas, lidlauki
- HES u.c.
- DA teritorijas un KV objekti
- Ainavu telpas
- ...

4. Drošība -a

Latvijas ilgtspējīgas telpiskās attīstības stratēģijai un tās īstenošanai jākalpo par vienu no valsts ārējās un iekšējās drošības stūrakmeņiem

Nu jau vairāk kā 30 gadus valsts reģionālās attīstības politikas uzstādījumos ir definēta nepieciešamība veidot līdzsvarotu teritoriju attīstību, bet būtiskās teritoriālās sociāli ekonomiskās atšķirības nav mazinājušās, ir pastiprinājusies nomaļu teritoriju demogrāfiskā un sociālā kapitāla sarukšana

Tas rada trauslu Latvijas teritorijas kopējo situāciju gan no cilvēcīgā, gan no saimnieciskā un visiem drošības aspektiem

4. Drošība -b

- Drošība = tas ir par dzīves kvalitāti konkrētā vietā
- Telpiskajā plānošanā visefektīvākā ir integrēta pieeja: drošība kā dzīves kvalitāte + noturība + drošība kā telpas īpašība (security by design). Tas palīdz izvairīties no nozaru “silo” efekta (piemēram, skolas slēgšana bez savienojumu analīzes)

4. Drošība-c

Ir vairāki tematiskie virzieni, kuri nav bijuši LIAS 2030, bet ir nepieciešami jaunas stratēģijas - attīstības politikas dokumenta izstrādē

Viens no tiem ir

- 1) Latvijas drošības teritoriālā organizācija un
- 2) stratēģisko infrastruktūras objektu tīkls

Tā ietvaros ir arī jāveido Latvijas un tās reģionālā līmeņa civilās aizsardzības sistēma, kura ir starpsektoriāla un operacionāli saprotama ikvienam iedzīvotājam

4. Drošība-c

Drošības pamats ir pati stratēģija – saprotama, sava, pašu īstenota

Drošība ir nepieciešams stāvoklis/priekšnoteikums attīstībai (bet ne mērķis)

Drošība balstās kopienās, vietās, pašatbildībā, sadarbībā, tolerancē, iekļaušanā

Drošībai nepieciešama skaidra organizācija – adaptācijai, reaģēšanai, koordinācijai

Drošībai nepieciešama teritoriāla, vertikāla/horizontāla organizācija

Drošības tēma aptver (jāievērtē) visa veida apdraudējumus – fiziskus, kultūru intervences, klimatisko izmaiņu, militāros u.c.

4. Drošības teritoriālā organizācija-attiecību tīkli

- Drošība – cilvēku sajūta, kas balstās pārliecībā par nākotni
- Drošība – balstās tīklojumā (TP tēmas un objekti)
- Drošība – kopums - visa veida apdraudējumi un ietekmes – fiziski, kultūras intervences, klimatiskās izmaiņas, militārās u.c.
  - Pāriet no sektorālās uz integrētu tīklu analīzi
  - Padarīt drošību par centrālo koordinējošo principu
  - Par funkcionālu padarīt reģionālo līmeni
  - Ilgtermiņa scenārijos balstīta plānošana

4. Drošības stratēģisko infrastruktūras objektu tīkls

- Enerģētikas tīkls (elektroenerģija, gāze, nafta, atjaunojamie avoti)
  - decentralizācija + savienojamība
- Transporta un loģistikas tīkls
  - sasniedzamība krīzēs (evakuācija, piegādes), urban-rural savienojumi, lai saglabātu pakalpojumus perifērijā
- Digitālais un komunikāciju tīkls
  - kiberdrošība, redundance (vairāki maršruti), lai uzturētu informācijas plūsmu un e-pakalpojumus.
- Ūdens, atkritumu un vides infrastruktūra
  - klimata noturība (plūdu aizsardzība), ekoloģiskā drošība
- Sociālie un pakalpojumu mezgli
  - Reģionālie centri ar skolām, slimnīcām, sociālajiem dienestiem — plānoti nevis izolēti, bet kā daļa no funkcionālajām teritorijām (lai izvairītos no “skolas slēgšanas → migrācija → slimnīcas slodze” spirāles)

5. Atziņas / diskusijai -a

- Telpiskā dimensija pašlaik ir tikai kā tēma, bet ne caurvijums valsts attīstības plānošanā (dokumentos)
- Telpiskās attīstības pieeja – pārsektoriāla integrācija nav formāls process ilgtermiņa plānošanā, bet prasa principiālu izvēli, citu domāšanu, kas nav adaptējama formalizētā dažu mēnešu procedūrā
- Pastāv attīstības ceļu izvēles ar skaidrām telpiskām dimensijām, kuras nevar būt tikai «augsta līmeņa ekspertu» diskusiju rezultāts un prasa plašāku dažādu sabiedrības grupu un iedzīvotāju līdzdalību, kur tas nedrīkst būt formāls procedūras jautājums

5. Atziņas / diskusijai -b

- Nemot vērā LIAS 2030 pieredzi ir jāparedz divi principiāli risinājumi
  - 1- Pirmkārt, atbilstoši telpiskās (ilgtspējīgas) attīstības plānošanas principiem un ES attīstības politiku vadlīnijām (Eiropas telpiskās attīstības perspektīva ETAP u.c.) nebūtu jānošķir “ telpiskās attīstības perspektīva” - tai jābūt integrētai / caurvijošai
  - 2- Otrkārt, jāparedz stratēģijas īstenošanas un uzraudzības mehānisms, kas nodrošinātu 1) Nacionālā attīstības plānu kā stratēģijas īstenošanas instrumentu, 2) LR valdību deklarēto vidēja termiņa attīstības uzstādījumu integrāciju un politiku pārmantojamību

paldies!

**84. Latvijas Universitātes
starptautiskā zinātniskā
konference 2026**

